

ZUIDPLAS NEDERLAND

Provincie Zuid-Holland Aantal inw. 1940: 10.582 Aantal inw. 2019: 42.762

PLAATSEN EN ERFGOED

Zuidplas is een fusiegemeente, ontstaan in 2010 door een vrijwillige samenvoeging van drie gemeenten in het Zuid-Hollandse Schieland: Nieuwerkerk aan den IJssel, Zevenhuizen-Moerkapelle en Moordrecht. Eerder waren Zevenhuizen en Moerkapelle in 1991 al gefuseerd. De gemeenten Zevenhuizen en Moordrecht stonden grote delen af voor de Rotterdamse wijken Zevenkamp en Nesselande, respectievelijk de Goudse wijk Westergouwe. De gemeente telt 95 rijks- en 131 gemeentemonumenten. Moordrecht heeft bovendien een beschermd dorpsgezicht.. In de gemeente ligt de Zuidplaspolder in deze gemeente, waar met drie monumenten aangegeven het laagste punt van Nederland is aangegeven (6,76 m onder NAP).

ZUIDPLASGEMEENTEN TIJDENS DE BEZETTING

Bij de Statenverkiezingen van 1935, de Kamerverkiezingen van 1937 en de Statenverkiezingen van 1939 behaalden de nationaal-socialisten (NSB) in de Zuidplasp gemeenten de volgende aantallen stemmen:

Nieuwerkerk aan den IJssel	107 (7,17%)	63 (3,81%)	72 (4,38%)
Zevenhuizen	144 (11,43%)	79 (6,05%)	72 (5,48%)
Moerkapelle	47 (13,17%)	38 (9,6%)	27 (6,59%)
Moordrecht	89 (7,11%)	45 (3,42%)	32 (2,54%)

In mei 1940 vingen de vier Zuidplasp gemeenten inwoners van het bij de Grebbelinie gelegen Wageningen op. Het was korter dan gedacht. Op 14 mei 1940 werd in Moordrecht de militaire chauffeur Jan Gaartman door een in het Posthuis gelegerde Nederlandse luitenant doodgeschoten, omdat deze hem voor een spion aanzag! Twee man uit Zevenhuizen vielen in die korte oorlog van 1940. In die periode stortte aan de Zevenhuizense Bierhoogtweg een Duitse Juncker neer en een Nederlandse piloot moest in een gevecht met zijn Fokker een noodlanding op rijksweg 12 maken. Van het bombardement op het nabijgelegen Rotterdam kwamen eerst papiersnippers in de dorpen en later ontheemden.

Bij de strijd in de Javazee (1942) kwamen uit Moordrecht Maarten Termorshuizen en uit Nieuwerkerk Jan de Graaff om. Alleen deze twee voormalige gemeenten hadden ook enkele Joodse inwoners, die allen in 1942 werden weggevoerd. Twee spoorwegmannen uit Moordrecht vonden begin 1944 de dood door een passerende (uiteraard) donkere Duitse trein. Ook kwamen daar mensen om door beschietingen en bombardementen. Bij beschietingen op rijksweg 12 kwamen in 1944 en 1945 twintig mensen om. Vanaf maart 1944 werden in Nieuwerkerk aan den IJssel, Zevenhuizen en Moerkapelle grote polderdelen door de Duitsers geïndeerd 'om de bevrijding te voorkomen'. Er werden massaal kades aangelegd om het inunderen van gebieden door de Duitsers te beperken, inlaatbuizen aangebracht en verder alles met de bestaande gemalen geregeld. Omdat de weermacht de anders benodigde explosieven voor gaten in de dijk veel te hoog opgaf, besloot Adolf Hitler tot deze 'zarter Art', dat zou zonde van de springstoffen zijn. (Uiteraard werd dit pas na WOII vernomen.)

De meeste menselijke slachtoffers vielen kort voor de bevrijding! Een drama was dat voor de Nieuwerkerkse politiemann Rokus Fonkert op 25 februari 1945 bij een overval voor geld en voedsel van Rotterdamse verzetsmensen. Hij werd daarbij op een boerderij aan de Hoofdweg-zuid doodgeschoten. Op 19 maart 1945 zorgde de RAF voor een misplaatst bombardement op de Nieuwerkerkse 's-Gravenweg. Er waren elf dodelijke slachtoffers van die weg en uit de families De Groot, Steenberg, Stuit, Pols, Van Bezooyen en Van Herk. Op 11 april 1945 moest een aangeschoten RAF-vliegtuig, de Stirling E7Y, in het toen natte gebied bij de Nieuwerkerkse 2^e Tocht een noodlanding maken. De bemanning werd dankzij verzetsmensen geborgen in het jachthuis The Jolly Duck aan de Rotte te Zevenhuizen.

In alle vier de Zuidplasp gemeenten werd in 1943 een deel van de torenklokken geroofd. Een vervangende Van Bergenklok, geantidateerd 5 mei 1945, werd later het oorlogsmonument in Moerkapelle. Het opschrift luidt: *'Door Duits geweld ons volk gekweld, de polder g' inundeerd, de klok weggenomen. 'T getij is gekeerd, en ik hier gekomen, mag mede God loven, ORANJE – BOVEN.'*

VERZET

In elk van de vier dorpen waren mensen in het verzet actief, minstens met het stencillen en verspreiden van illegale blaadjes. De gereformeerde tuinder Dirk van den Dool van de Nieuwerkerkse 1^e Tochtweg werd verraden door een rare onderduiker uit Dordrecht, die weer naar huis ging. Van den Dool werd op oudejaarsdag 1944 gearresteerd en kwam in Kamp Amersfoort terecht. Daar werd hij als Duitse wraak voor een verzetsexplosie op het seinhuis bij het station op 5 februari 1945 in de voortuin van een huis daarbij gefusilleerd. Zijn vrouw en acht kinderen hoorden dat pas 14 dagen later.... In 1947 kwam in dat huis in Amersfoort een gedenksteen. Hoewel Van den Dool Nieuwerkerks enige gesneuvelde verzetsman was wilde in 1957 een raadsmeerderheid geen straat speciaal naar hem vernoemen, maar werd het algemeen 'Verzetsstraat'.

Op 29 april 1945 was er nog een Duitse overval op het jachthuis *The Jolly Duck* aan de Rotte. Een ondergedoken Amerikaanse vliegenier, een verzetsman uit Zoetermeer en twintig verplicht in Duitse dienst zijnde Turkestanen kwamen daarbij om. De Duitse commandant had deze zo op de Rottedijk opgesteld, dat ze wel móesten vallen. Zij werden vanuit bootjes in met stenen verzwaarde zakken begraven. De commandant gaf aan zijn superieuren door 'Deutsche sind keine gefallen' en werd bevorderd! Voor de gevallen Amerikaan John E. McCornick en de gesneuvelde verzetsman Jacob L. van Rij kwam er in 1995 een monument.

BEVRIJDING EN HERSTEL

Op 1 mei 1945 vonden in elk geval bij Moordrecht voedseldroppings plaats. Pas ná 5 mei reden geallieerden langs over de rijksweg Gouda-Rotterdam. Snel daarna kwamen er Canadezen in de tapijtfabriek in Moordrecht, één ervan trouwde met de dochter van de dorpsdokter. Vergeleken met gebieden waar was gevochten, leden de Zuidplasdorpen materieel weinig. Door het nog bijna volledig agrarische karakter van de polders kwam er niemand door hongersnood om. Na de bevrijding was men bij de HulpActie Rode Kruis (HARK) aan de gevende kant. Zo hielp Moordrecht Heusden, Nieuwerkerk én Moerkapelle Made (NB) en Zevenhuizen weer Wageningen, alle door oorlogshandelingen getroffen gemeenten. De eigen inundaties - zonder dijkbreuken – waren snel verholpen. Bevrijdingsfeesten hadden organisatie nodig: ze waren in Moordrecht van 28-31 augustus en in Nieuwerkerk op 5 en 6 september 1945. In augustus 1945 was intussen de gevallen Rotterdamse verzetsman Arie den Toom met militaire eer van de Binnenlandse Strijdkrachten herbegraven. Hij was geboren Nieuwerkerker.

In Zevenhuizen kregen de twee in 1940 gesneuvelde mannen 20 augustus 1945 een monument. In Nieuwerkerk werd op 20 oktober 1945 een gedenknaald onthuld '*voor hen die vielen voor een door de bevrijdingsstrijd*' (vooral de slachtoffers van dat RAF-bombardement), in Moordrecht gebeurde dat later. In Moerkapelle bleef een monument achterwege, aangezien niemand daar in WOII is omgekomen! In Moordrecht werd in 1999 een monument voor de vier weggevoerde Joden geplaatst, voor de drie vanuit Nieuwerkerk weggevoerden kwam in 2019 een Davidsster-met-namen bij de gedenknaald. In Moordrecht werd in 2013 nog een infobord bij een Duitse geschutsstelling onthuld.

HET HUIDIGE ZUIDPLAS

De huidige gemeente Zuidplas is vooral een woonforensengemeente. Kenmerkend zijn de vele midden-en klein (familie)bedrijven met een sterke lokale binding, vaak internationaal opererend. In productie en logistiek. Glastuinbouw en zakelijke dienstverlening. Groenten en bloemen uit de kassen vinden hun weg over de gehele wereld. De gemeente neemt deel in twee recreatieschappen: Rottemeren en Park Hitland. In de gemeente liggen de A12 en A20 met op- en afritten en er is naast een buslijnennet een spoorwegstation Nieuwerkerk aan den IJssel. In die plaats kent de ringvaart van de Zuidplaspolder twee aquaducten: één boven de A20 en één nabij het gemeentehuis in de wijk Zuidplas. Er zijn verder twee rivieren: de Hollandsche IJssel en de Rotte. In de Eendragtspolder ligt de grootste waterberging van Nederland met de internationale Willem-Alexander Baan. Zuidplas staat de komende jaren voor grote en uitdagende ontwikkelopgaven. Voor de toekomst zijn er grootse interlokale zijn ambitieuze woningbouwplannen voor het 'middengebied' in de Zuidplaspolder met de bouw van een 'Vijfde Dorp'. Bij elk van de vier dorpen is uitbreiding daarvan met woningen anno 2020 al realiteit.

Tekst en foto's van dit herdenkingsdocument zijn van Adri den Boer, secretaris van de Historische Vereniging Nieuwerkerk aan den IJssel.

